

Adatvédelem, Adatbiztonság

Alapvető titkosítási technológiák,
titkosítási alapfogalmak, véletlen szám
generálása

Titkosítási alapfogalmak

- Plaintext: Egyszerű szöveg, ami titkosításra kerül.
- Ciphertext: Titkosított szöveg, amit algoritmus állít elő a bemeneti szövegből.
- Encryption, titkosítás: A folyamat, amely létrehozza az egyszerű szövegből a titkosított szöveget.

Titkosítási alapfogalmak

- Titkosító algoritmus: A titkosítás műveletsora. Mindig két bemenete van: titkosítandó szöveg és titkosító kulcs.
- Visszafejtés, Deciphering, Decryption: Folyamat, amely során titkosított szövegből egyszerű szöveg lesz.
- Visszafejtő algoritmus: Visszafejtés műveletsora. Két bemenete: titkosított szöveg és titkosítás feloldó kulcs.

Titkosítási alapfogalmak

- Titkos kulcs: titkosító és titkosítást feloldó kulcs elnevezése, ha megegyeznek. Szokás szimmetrikus kulcsnak is nevezni.
- Kriptográfia, Cryptography: Titkosításokkal foglalkozó tudomány.
- Kriptoanalízis: Kriptográfiai rendszerek támadásával foglalkozó tudomány.
- Kriptológia: Kriptográfia + Kriptoanalízis

Titkosítások fajtái

➤ Szimmetrikus:

- Azonos kulcs használatos a titkosításhoz és a titkosítás feloldásához is.
 - Blokk alapú: Fix méretű blokkal dolgozik az adatfolyam végéig.
 - Stream, folyamatos: A titkosítandó adatot bitenként dolgozza fel.

➤ Aszimmetrikus

- 1 kulcs a titkosításhoz és egy másik a titkosítás feloldásához.

Szimmetrikus titkosítási rendszerek

- Minden klasszikus titkosítási modell ezen alapul
- Mai napig is a legelterjedtebb megoldás
- 1970-es évekig, az aszimmetrikus rendszerek feltalálásáig másmilyen titkosítás nem is létezett.

Szimmetrikus titkosítás matematikailag, mert szeretjük

$$Y = E_K(X) \quad \text{vagy} \quad Y = E(K, X)$$
$$X = D_K(Y) \quad \text{vagy} \quad X = D(K, Y)$$

- X = Bemeneti szöveg
- Y = Titkosított szöveg
- K = Titkosító kulcs
- E = Titkosító algoritmus
- D = Titkosítást feloldó algoritmus
- E és D nyílt, bárki által megtekinthető, megismerhető

Kriptoanalízis

- Cél: Titkosított szövegből bemenet kinyerése, vagy jobb esetben titkosító kulcs meghatározása.
- Kerckhoff elv: A támadó mindent tud a titkosításról, csak a titkosító kulcsot nem.
- 2 támadási módszer:
 - Nyers erő, Brute Force
 - Kriptoanalitikus támadás

Brute Force Módszer

Brute Force módszer

- Minden lehetséges titkos kulcs végigpróbálása.
- Cél az lenne, hogy az algoritmusunk csak így legyen támadható.
- Átlagosan csak a lehetséges kulcsok felét kell kipróbálni a sikeres töréshez.

Brute Force időigénye

Kulcs bit hossza (bits)	Lehetséges kulcsok száma	Időigény 1 millió kulcs/mp sebesség esetén
32	$2^{32} = 4.3 \times 10^9$	$2^{31} \mu s = 35.8$ perc
56	$2^{56} = 7.2 \times 10^{16}$	$2^{55} \mu s = 1142$ év
128	$2^{128} = 3.4 \times 10^{38}$	$2^{127} \mu s = 5.4 \times 10^{24}$ év
168	$2^{168} = 3.7 \times 10^{50}$	$2^{167} \mu s = 5.9 \times 10^{36}$ év
26 karakter (permutáció)	$26! = 4 \times 10^{26}$	$2 \times 10^{26} \mu s = 6.4 \times 10^{12}$ év

Kriptoanalitikai támadások

- Következő csoportokra bontható:
 - Titkosított szöveg támadás
 - Ismert bemenet alapú támadás
 - Választott bemenet alapú támadás
 - Választott titkosított szöveg támadás

Titkosított szöveg alapú támadás

- Adott C titkosító kulcs.
- Kérdés: Mi a C -hez tartozó M bemeneti szöveg ?
- Egy titkosítási algoritmus totál használhatatlan, ha nem tud ellenállni titkosított szöveg alapú támadásoknak

Ismert bemeneti szöveg támadás

- Adott $(m_1, c_1), (m_2, c_2), \dots, (m_k, c_k)$
- Ezeknek segítségével próbálunk rájönni a C-t előállító algoritmus gyengéire, valamint a titkosító kulcsra.

Választott bemenet alapú támadás

- Adott: $(m_1, c_1), (m_2, c_2), \dots, (m_k, c_k)$, ahol m_1, m_2, \dots, m_k a támadó által választott, valamint egy ismeretlen C
- Cél: Ebből rájönni a C mögött álló M -re, vagy a használt kulcsra

Választott bemenet alapú támadás példa

- 1942-ben az Amerikai Haditengerészet lehallgatott egy japán üzenetet, amiben az állt, hogy „AF” jelzésű célpont elleni támadás tervben van.
- Feltételezés az volt, hogy „AF” = Midway sziget
- A feltételezés megerősítésére azt a rádió üzenetet küldték, hogy a Midway szigeten lévő katonák utánpótlásai kifogyóban vannak.
- Nem sokkal később lehallgatott japán üzenetben az állt, hogy „AF” készletei fogytán.

Választott Titkosított szöveg támadás

- Adott: $(m_1, c_1), (m_2, c_2), \dots, (m_k, c_k)$, ahol c_1, c_2, \dots, c_k a támadó által választott, valamint egy ismeretlen C .
- Cél: Ebből rájönni a C mögött álló M -re, vagy a használt kulcsra

Klasszikus titkosítási módszerek

Klasszikus titkosítási módszerek

- Nagyjából 1970-es évekig használtak
- Fő alkalmazási terület: Harcászat
- A titkosítandó szöveg elemek sorozataként van kezelve (vagy bitenként, vagy karakterek sorozataként)

Klasszikus Titkosítási módszerek

➤ Algoritmus minták:

- Helyettesítéses – bemeneti szöveg elemei valamilyen szabály szerint cserélődnek egy másik elemre
- Transzpozíciós/permutációs – bemeneti szöveg elemeinek sorrendje keveredik valamilyen minta szerint
- Eredmény – a bemeneti szöveg titkosított változata több lépés eredményeképpen áll elő.

Caesar titkosítás (adattfolyam)

- Legöregebb ismert cserés titkosítási algoritmus
- Julius Caesar találta fel.
- Titkosítás elve: Minden betű 3 hellyel van eltolva az ABC-ben.
- be: a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z
- ki: D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z A B C
- Példa: A titkosítás jo -> D WLWNRVLWDV MR

Caesar titkosítás matematikailag ☺

- ➡ Betűkhöz számok hozzárendelése A – 0, B – 1, C – 2, ... Z – 25
- ➡ Ekkor a következőképpen írható le az algoritmus:
$$c = E_k(p) = (p + k) \bmod 26$$
$$p = D_k(c) = (c - k) \bmod 26$$
- ➡ Általánosítható bármilyen ABC-re

CAESAR Titkosítás Kriptoanalízise

- Kulcsteret $\{ 0 \dots 25 \}$ között mozog angol ABC esetén
- Brute Force törési módszerrel viszonylag könnyen visszafejthető
 - Visszafejtőnek fel kell ismernie, hogy mikor kész a szöveg.
 - Gond lehet, ha a bemenet olyan nyelven van írva, amit a törő nem ismer. Pl: Klingon

Caesar titkosítás általánosítása

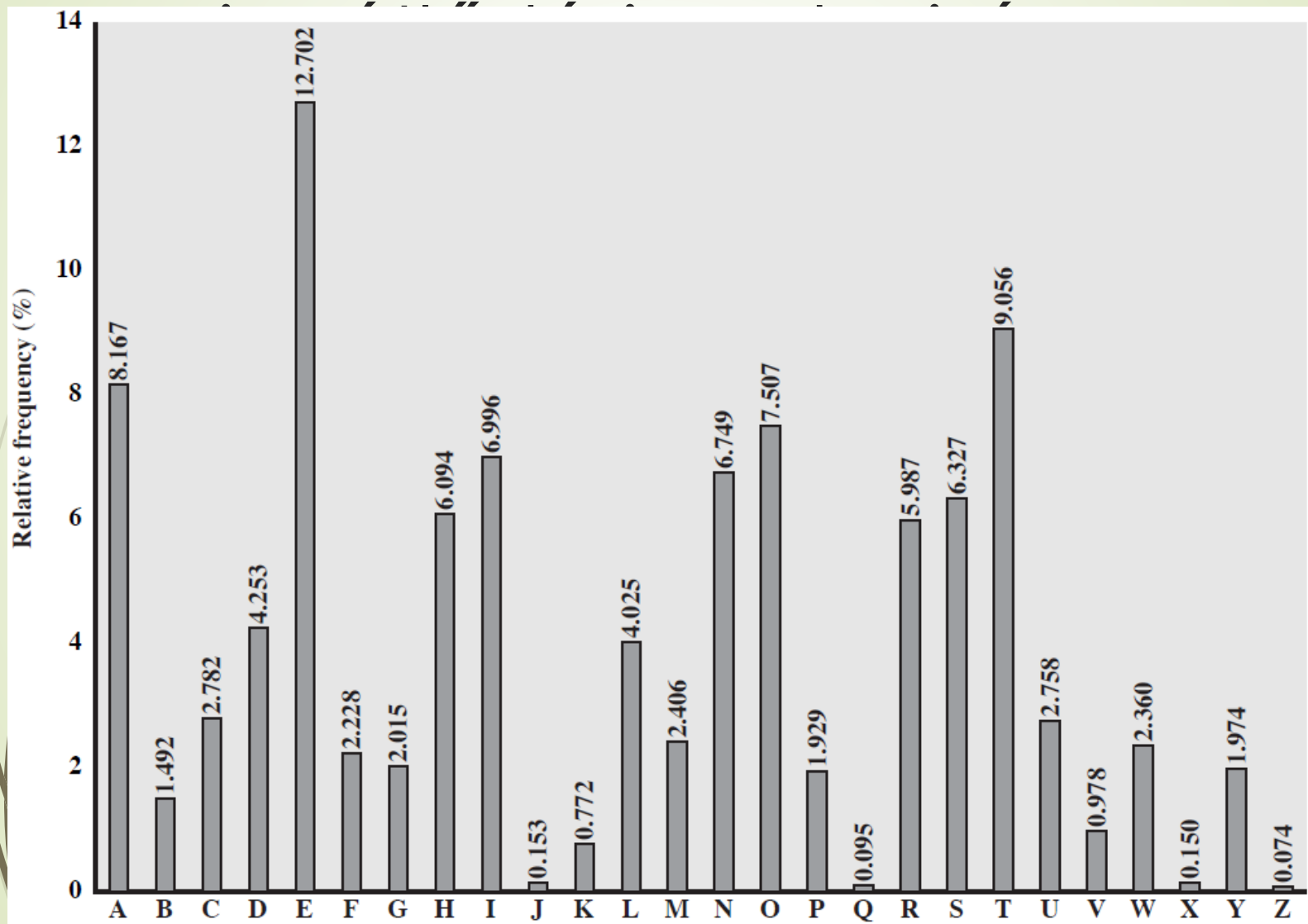
- Monoalfabetikus keveréses titkosítás
- Lényege, hogy a bemeneti szöveg karaktereit, valamilyen logika szerint kicseréljük egy másik betűre.
- Példa:
be: **a**b**c**defghijklmnopqrstuvwxyz
ki: **D**K**V**QFIBJWPESCXHTMYAUOLRGZN

Monoalfabetikus keveréses titkosítás

- Kulcstér: $26!$ (angol ABC esetén)
- Brute Force ellen védett, de kriptóanalitikus szempontból gyenge.
- Gond: A nyelv karakterisztikája. Egyes betűk jóval többször szerepelnek, mint mások.
- További gond: betű ismétlődések és összetett írásjelek. Pl. magyarban: cs, sz, zs

Az angol ABC betűinek

Monoalfabetikus keverés támadása

- Kulcs koncepció: A keverés nem változtatja meg a relatív betűismétlődéseket.
- Támadás menete:
 - Titkosított szövegben betűk ismétlődési gyakoriságának kiszámítása
 - Eloszlás hasonlítása egy ismert eloszláshoz

Playfair titkosítás (Blokk)

- Monoalfabetikus rendszereknél a nagy kulcstér sem véd.
- Kiküszöbölhető a hiba, ha egy lépésben több betűt titkosítunk.
- Charles Weastone találta ki 1854-ben, de a barátja, Playfair báró után kapta nevét

Algoritmus menete

- 5x5-ös mátrix rajzolása az ABC számára
- ABC beírása, ez lesz a kulcs
- Maradék hely kitöltése egyéb betűkkel
- Példa kulcs:

P	A	L	M	E
R	S	T	O	N
B	C	D	F	G
H	I	K	Q	U
V	W	X	Y	Z

Algoritmus menete

- A titkosítandó szöveg felbontása két karakteres párokra.
- J betűk cserélése I betűkre
- Ha a két karakteres pár mindkét karakterje azonos, akkor kitöltő karaktert kell alkalmazni, ami: x
- Ha a szöveg végén kell még betű a két karakteres párhoz, akkor Z betűt kell alkalmazni

Algoritmus menete

- Ezután szöveg titkosítása a következő szabályok betartásával:
 - Ha két karakter ugyanabban a sorban szerepel az ABC táblában, akkor a karakter mellett jobbra található karakter lesz használva (körkörösen!)
 - Ha két karakter ugyanabban az oszlopban szerepel, akkor az egyel alatta lévő karakter lesz használva. (körkörösen!)
 - Ha a fenti két eset nem áll fent, akkor kereszt cserét kell csinálni.

Kereszt csere

P	A	L	M	E
R	S	T	O	N
B	C	D	F	G
H	I	K	Q	U
V	W	X	Y	Z

➡ Példán keresztül elmagyarázni a legkönnyebb:

- ➡ Pl. BD karakterpár a KH párra fordul, mivel a B betűhöz a D betű alatt lévő karaktert kell rendelni
- ➡ A D betűhöz meg a B alatti betűt.

Ha az oszlop vagy sor egyezik példa

- ▶ Pl. AM pár LE-re fordul, ME pedig EP-re
- ▶ RH pár BV-re, a HV pedig VP-re.

P	A	L	M	E
R	S	T	O	N
B	C	D	F	G
H	I	K	Q	U
V	W	X	Y	Z

Komplex példa

- Példa szöveg: Lord Granville's letter
- Bontás után:
lo rd gr an vi lx le sl et te rz
- Titkosítás után:
MT TB BN ES WH TL MP TA LN NV
- Visszafejteni az ABC és a szabályok fordított alkalmazásával lehet.

Playfair biztonsága

- Kulcs tere 26×26 karakter = 676 karakter egy üzenet esetén.
- Valaha feltörhetetlen kódnak hitték, de mint kiderült, fel lehet törni, mivel a módszer néhány betűismétlődést és összetett szót figyelmen kívül hagy.
- Széles körben használt volt az I. és II. világháború alatt az Amerikai és Brit hadsereg által.

Polialfabetikus titkosítás

- Monoalfabetikus titkosítási kulcsok használtak körönként a titkosításban
- A kulcs határozza meg, hogy melyik betű melyik titkosítás szerint lesz titkosítva
- Kriptoanalízist nehezíti, mivel az eloszlás függvény sokkal egyenletesebb lesz.

Vigenère titkosítás

- A legegyszerűbb polialfabetikus cserés titkosítás
- Tételezzük fel, hogy adott az összes Caesar ABC variáció: $\{ C_a, C_b, C_c, \dots, C_z \}$
- Kulcs legyen pl.: **biztonság**
- Betűk titkosítása a következő elven $C_b, C_i, C_z, C_t, C_o, C_n, C_s, C_a, C_g$
- Ismétlés C_g után
- A titkosítás feloldása visszafelé történik

Vigenère titkosítás biztonsága

- Minden betűhöz több titkosított betű tartozik (Kérdés, hogy mennyi ?)
- A betűk ismétlődési statisztikái majdnem használhatatlanok.

Vigenère titkosítás biztonsága

■ Feltörése:

- Ki kell találni a kulcs hosszúságát
- Ha a kulcs hosszúsága N , akkor az algoritmus N Caesar titkosítást használ.
- K pozícióban lévő és $N+k$, $2N+k$, valamint $3N+k$ betűk ugyanazzal a módszerrel vannak titkosítva.
- Különálló Caesar kulcsok törése úgy, mint eddig.

Vigenère titkosítás a Gyakorlatban

- Elektromechanikus titkosító gépek.
- Német Enigma gép
 - 3-10 tárcsás titkosítás
 - 3 tárcsa esetén a kulcskombinációk száma:
 26^3
 - 5 tárcsa esetén: $26^5 = \sim 12$ millió
 - 10 tárcsa esetén: 26^{10}

Enigma – Első alkalommal volt részletesen

Permutációs titkosítás

- A betűk kevertek valamilyen logika alapján
- A használt betűk nem változnak
- Példa: Sor transzpozíciós titkosítás

Sor transzpozíciós titkosítás

- ▶ Titkosítandó szöveg beírása egy mátrixba, majd a kulcssorozat szerint oszlopok kiválasztása és tartalmuk leírása

- ▶ Példa:

- ▶ Kulcs:

1 4 6 3 7 2

- ▶ Eredmény:

ttygskadeyselbytsoduigoczozogw

t	i	t	k	o	s	i
t	a	s	a	z	e	g
y	j	o	d	o	l	o
g	z	d	e	g	b	c
s	e	u	p	w	y	z

Eredmény titkosítások

- Több egyszerűbb titkosítási algoritmus összességét használják
- Híd a modern kriptográfia felé
- Elvénél fogva sokkal nehezebben törhető, mint a hagyományos titkosítási módszerek.

Feltétlen biztonság és számítási biztonság

- Egy algoritmus feltétlenül biztonságosnak nevezett, ha nem számít, hogy a támadónak mennyi ideje és erőforrása van.
- Egy algoritmus számításiilag biztonságosnak tekintett, ha a feltöréséhez annyi erőforrás és idő szükséges (pl. 1000 év), ami nem áll senki rendelkezésére.
- Az eddig ismertetett algoritmusok nem felelnek meg a feltétlen biztonság követelményének.

Feltétlen biztonságnak megfelelő titkosítás

- Vernam-féle titkosítás.
- Elve:
 - $(A \text{ xor } K) \text{ xor } K = A$
 - Biztonságos, amennyiben K egyszer használatos, véletlenszerű és legalább olyan hosszú, mint a titkosítandó adat.
 - Amennyiben nem ilyen hosszú, akkor könnyű feltörni.

Véletlen számok generálása

Véletlen számok generálása

- A véletlenszám generátor (RNG) egy olyan berendezés / szoftver, ami olyan számok sorozatát képes generálni, amiben nincsen minta.
- Nem egyszerű feladat.
- Neumann János: „Bárki, aki aritmetikai módszerekkel akar előállítani egy véletlen számot, a bűn állapotában leledzik.”

Véletlen számok generálása

- A kriptográfia számára megfelelő véletlenszám generátorokat kriptográfiailag biztonságos pszeudó véletlenszám generátornak nevezzük (CSPRNG)
- Elvárások a CSPRNG algoritmusokkal szemben:
 - Át kell mennie a következő bit teszten
 - Ki kell állnia az állapot kompromittálódási tesztet.

Következő bit teszt

- Egy bitsorozat átmegy a következő bit teszten, ha a támadó a bitsorozat bármely i -edik bit előtti sorozatot ismerve nem képes megmondani belátható időn belül $i+1$ bit értékét matematikai számításokkal levezetve.

állapot kompromittálódási teszt

- Amennyiben a támadónak sikerült kitalálnia a véletlenszám generátor jelenlegi állapotát, és ennek ismeretében sikerül kitalálnia a következő állapotot, akkor az algoritmus megbukott az állapot kompromittálódási teszten.

állapot kompromittálódási teszt

► Példa:

- Tételezzük fel, hogy a véletlenszám generátor algoritmusom a Pi számjegyeit használja véletlenszerűen megválasztott kezdőpont alapján.
- Tudjuk a Pi-ről, hogy végtelen és nincs benne minta.
- Viszont, ha kitalálom, hogy mi a generálási kezdőpont, onnantól kezdve az algoritmus alapján ki tudom számítani bármelyik számjegyet.

Véletlenszám generátorok

- A legtöbb nem kriptográfiai véletlenszám generátor algoritmus hasonló elven működik.
- Adott egy generáló függvény, amit inicializálni kell egy kezdőértékkel.
- Inicializálás után „véletlen” számok sorozatát köpi ki az algoritmus.
- Azonban, ha tudom a kezdőértéket, akkor már nem is véletlen...

Véletlenszám generátorok

- Ideális esetben az inicializációs értéknek is véletlennek kellene lennie, de ez felveti a „tyúk vagy tojás volt előbb” klasszikus problémát.
- A megoldás:
 - Idő alapján inicializálunk
 - Környezetből mintavételezünk adatot.

Idő alapján inicializálunk

- Sci-Fi irodalomtól eltekintve a fizika jelenlegi állása szerint az idő csak egy irányban halad.
- Ennek alapján, ha egy másodperc részt felbontok nagyon kicsi részegységekre, akkor jó közelítéssel alkalmazhatom ezt inicializálásra.
- Egy modern számítógép az időt másodpercekben méri, általában 1970.01.01 00:00-tól kezdve (EPOCH Time) 32 vagy 64 biten.

Idő alapján inicializálunk

- Egy másodpercet további 32 bitre bontunk, ami 233 pikomásodperc pontosságot ($2^{33} \times 10^{-12}$) eredményez.
- Ez jó közelítéssel kitalálhatatlan, de elméletileg lehetséges, illetve az óra pontossága piszkálható.

Környezetből mintavételezés

- Az összes analóg/digitális mintavételezésnek van némi hibája a technológiából adódóan.
- Ez általában problémát jelent, mivel ez zajként jelentkezik a digitalizálás során.
- Ez a zaj ténylegesen véletlen mintázatot követ kitalálhatatlan.
- Ha kifejezetten zajt mintavételezünk, akkor ténylegesen véletlen számokat kapunk.

Környezetből mintavételezés

➤ A zaj forrása:

- A CMOS áramköri gyártás során FET tranzisztorokat alkalmaznak, amelyek feszültségvezéreltek.
- Ezen tranzisztorok gate elektródája teljesen szigetelt a kapcsoló rétegtől, hogy ne folyjék áram, vagyis a fogyasztás minimális legyen.
- A dolog hátulütője, hogy így bemeneti kapacitás keletkezik, vagyis a statikus töltések már működésbe hozhatják a tranzisztort.

Környezetből mintavételezés

- Mivel az A/D átalakítók is CMOS áramkörök, így ha egy A/D áramkör bemenetére egy antennát teszünk, akkor összeszedi a környezet statikus elektromosságát, ami bizonyos részeit működésbe hozza.
- Így zajt digitalizálunk.

Na jó, ok, de honnan jön a zaj?

- Folyamatosan ott van körülöttünk.
- Rádióhullámok, elektromos vezetékek, kozmikus sugárzás, stb...
- Probléma annyi, hogy bizonyos helyek nagyobb zajforrással rendelkeznek, mint más területek.
- Így lényegében ez a megoldás sem teljesen tökéletes.

Környezetből mintavételezés

- Mégis számos helyen alkalmazott
- Olyan hardverelemek esetén is, ahol a belső környezet nem igen piszkálható meg.
- Legújabb kutatási eredmények a kvantummechanikát is belekeverik a történetbe.

Kvantum mechanikai véletlenszerűség

- Vákuum kvantum fluktuációjának mérésén alapul.
- Kvantummechanikai definíció szerint a vákuum egy olyan hely, amely anyagtól és fotonoktól mentes.
- Ilyen környezetben azt lehet tapasztalni, hogy részecskék keletkeznek és tűnnek el időről időre.

Kvantum mechanikai véletlenszerűség

- Ez annak a következménye, hogy a vákuum rendelkezik nullponti energiával
- Ennek mintavételezése alapján valódi véletlen számok kaphatóak.
- Interneten is elérhető ilyen:
 - <http://qrng.anu.edu.au/>

Köszönöm a figyelmet